

Juan Kruz Igerabideren haur-poesia (1992-2005): poemen analisi tematiko, metriko eta estilistikoa

La poesía infantil de Juan Kruz Igerabide (1992-2005):
análisis temático, métrico y estilístico de los poemas

La poésie enfantine de Juan Kruz Igerabide
(1992-2005) : analyse thématique, métrique et
stylistique des poèmes

The children's poetry of Juan Kruz Igerabide
(1992-2005): thematic, metrical and stylistic analysis
of the poems

CALVO, Oihane

Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)

oihanec31@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3501-447X>

DOI: <https://doi.org/10.59866/eia.v1i70.294>

Jasotze-data: 2024/06/24

Behin-behineko onartze-data: 2024/10/28

Behin betiko onartze-data: 2024/12/01

Haur-poesiaren inguruan dagoen informaziorik eza nabarmena da. Narratibari buruzko ikerketa eta lanak ugari daude, baina haur-poesiak hutsune handiak ditu kritikaren eta ikerketaren esparruan, eta are gehiago, euskal literaturan. Testuinguru honetan, artikulua honek haur-poesiaren bultzatzaile nagusia izan den Juan Kruz Igerabide (Aduna, 1956) euskal idazlearen haur-poesiaren ezaugarriak aztertzen ditu, beronen poemen analisi literarioaren bidez. Halaber, Juan Kruz Igerabidek argitaratutako haur-poesia eta Espainiako haur-poesiaren ezaugarriak aurrez aurre jarri dira, azterketa konparatiboa eginez. Igerabideren poemen analisiaren emaitzek *haiku* konposizio motarako joera indartsua erakusten dute; izadiaren gaia, laburtasuna, irudi poetikoak eta semantikari eragiten dioten figura estilistikoak gailenduz. Bestalde, Espainiako lirikaren eta Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren

alderaketak azaldu digu, Espainiako haur-poesiaren ezaugarriak eta ikerketa honetan zehaztutako Igerabideren haur-poesiaren ezaugarriak elkarren oso antzekoak direla, nahiz eta zenbait alderditan hartatik bereizten den.

Gako-hitzak: haur-poesia, Juan Kruz Igerabide, analisi literarioa, azterketa estatistikoa.

La falta de información que existe sobre la poesía infantil es enorme. Mientras que en torno a la narrativa existen numerosos estudios, la poesía infantil presenta un vacío evidente en el ámbito de la crítica y la investigación, y más aún, en la literatura vasca. En este contexto, este artículo analiza las características de la poesía infantil de Juan Kruz Igerabide (Aduna, 1956), principal impulsor de la poesía infantil, a través del análisis literario de sus poemas. Asimismo, se ha realizado un análisis comparativo para examinar si la poesía infantil publicada por Juan Kruz Igerabide se enmarca dentro del marco de la poesía infantil española. Los resultados del análisis de los poemas de Igerabide muestran una fuerte tendencia hacia el *haiku*, prevaleciendo la temática de la naturaleza, la brevedad, las imágenes poéticas y las figuras estilísticas que afectan a la semántica. La comparación de la lírica española con la poesía infantil de Juan Kruz Igerabide revela que, aunque se distingue en algunos aspectos, las características de la poesía infantil española son en general muy similares a las de la poesía infantil de Igerabide detalladas en este estudio.

Palabras clave: poesía infantil, Juan Kruz Igerabide, análisis literario, análisis estadístico.

La poésie enfantine souffre d'un manque flagrant d'informations. Alors qu'il existe de nombreuses études sur la narration, la poésie enfantine présente un vide évident dans le domaine de la critique et de la recherche, et plus encore dans celui de la littérature basque. Dans ce contexte, cet article analyse les caractéristiques de la poésie enfantine de Juan Kruz Igerabide (Aduna, 1956), principal promoteur de la poésie enfantine, à travers l'analyse littéraire de ses poèmes. Une analyse comparative a également été réalisée afin de déterminer si la poésie enfantine publiée par Juan Kruz Igerabide s'inscrit dans le cadre de la poésie enfantine espagnole. Les résultats de l'analyse des poèmes d'Igerabide montrent une forte tendance au *haiku*, avec les thèmes dominants de la nature, de la brièveté, des images poétiques et des figures de style affectant la sémantique. La comparaison entre la poésie lyrique espagnole et la poésie enfantine de Juan Kruz Igerabide révèle que, bien qu'elles diffèrent par certains aspects, les caractéristiques de la poésie enfantine espagnole sont très proches de celles de la poésie enfantine d'Igerabide décrite dans cette étude.

Mots-clés : poésie enfantine, Juan Kruz Igerabide, analyse littéraire, analyse statistique.

There is an enormous lack of information on children's poetry. While there are numerous studies on narrative, children's poetry presents a clear void in the field of criticism and research, and even more so in Basque literature. In this context, this article analyses the characteristics of the children's poetry of Juan Kruz Igerabide (Aduna, 1956), the main promoter of children's poetry, through the literary analysis of his poems. A comparative analysis has also been carried out to examine whether the children's poetry published by Juan Kruz Igerabide falls within the framework of Spanish children's poetry. The results of the analysis of Igerabide's poems show a strong tendency towards haiku, with the prevailing themes of nature, brevity, poetic images and stylistic figures affecting semantics. The comparison of Spanish lyric poetry with the children's poetry of Juan Kruz Igerabide reveals that, although it differs in some aspects, the characteristics of Spanish children's poetry are very similar to those of Igerabide's children's poetry detailed in this study.

Keywords: children's poetry, Juan Kruz Igerabide, literary analysis, statistical analysis.

CALVO, Oihane (2025). «The children's poetry of Juan Kruz Igerabide (1992-2005): thematic, metrical and stylistic analysis of the poems», *Euskera Ikerketa Aldizkaria* 70 (1): 83-125.

1. Sarrera
2. Marko teorikoa
 - 2.1 Haur-poesiaren ezaugarri nagusiak eta joerak
 - 2.2 Euskal haur-poesia
 - 2.3 Juan Kruz Igerabide (Aduna, 1956)
3. Metodologia
 - 3.1 Helburuak
 - 3.2 Corpusaren aukeraketa
 - 3.3 Prozedura eta analisi-eredua
4. Emaitzak
 - 4.1 Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren (1992-2005) ezaugarritzea
 - 4.1.1 Tematika: gaiak
 - 4.1.2 Iruditeria
 - 4.1.3 Metrika
 - 4.1.4 Estilistika
 - 4.2 Espainiako haur-poesiaren (1981-2010) eta Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren (1992-2005) konparaketa
5. Ondorioak

Bibliografia

Eranskinak

1. Sarrera

Euskal Haur eta Gazte Literaturan poesia genero minoritarioa izan da beti, narratiba nagusi den sistema literarioan. Izan ere, XX. mende amaieran, Juan Kruz Igerabidek *Begi-niniaren poemak* (1992) liburua argitara eman zuenera arte, poesiaren generoak ez zuen euskal Haur eta Gazte Literatura modernoa ukitu (Etxaniz 1996). Dena den, azken urteotan haur-poesiak gero eta eskaintza zabalagoa du, eta nahiko egonkor eta emankor eusten dio merkatuari.

Hala ere, haur-poesiaren generoaren inguruan dagoen informaziorik eza nabarmena da. Narratibari buruzko ikerketa eta lanak ugari dira, baina haur-poesiak hutsune handiak ditu kritikaren eta ikerketaren esparruan. Espainian, badira haur-poesiak izandako bilakaeraren irudia osatzen duten ikerketa gutxi batzuk (Sotomayor 2002; Díaz Armas 2009; García Padrino 2018; Muñoz Navarro 2022), baina euskal literaturan, ordea, liburu zehatz batzuen iruzkinak baino ez dira.

Hartara, artikuluko honen helburua, euskal haur-poesiaren inguruan dagoen hutsune akademiko hori betetzen eta hornitzen joateko ahalegina da. Horretarako, arestian aipatutako eta haur-poesiaren bultzatzaile nagusia dugun Juan Kruz Igerabideren obren aukeraketa egin dugu, eta lagin horren ezaugarriak aztertu. Azterketa hori gauzatzeko Olga Muñoz Navarro (2022) espainiar ikertzaileak proposatutako poemen analisi-eredua erabili dugu. Horrez gain, eta Muñoz Navarroren (2022) lana bera abiapuntutzat hartuta, Juan Kruz Igerabidek argitaratutako haur-poesia Espainiako haur-poesiaren ezaugarriekin «elkarrizketan» jarri da, bien arteko azterketa konparatiboa eginez.

2. Marko teorikoa

2.1 Haur-poesiaren ezaugarri nagusiak eta joerak

Poesia, hizkuntzak hartzen duen formarik biziena eta emozionalena da (López Valero *et al.* 2010). Era berean, Euskaltzaindiaren *Literatura Terminoen Hiz-*

tegia (LTH) (2008, 1. esanahia) gogora ekarriz gero, «mintzairaren antzea, zerbait adierazteko hitz neurtuen, erritmoaren eta hoskidetasunaren harmoniaz eta irudiez baliatzen dena» esanez definiturik datorrela poesia, irakurriko dugu.

Haur-poesiaren definizio bakar batera hurbiltzekotan, hainbat idazle edo autoreren aipua kontuan hartu beharko lirateke... Guztiotan zehatzenetarikoa bat O. Muñoz Navarrok (2022) da; horren ustean, haur-poesia haur-erentzat espresuki idatzitako poesia da; publiko jakin bati zuzenduta dagoena, zehazki, bere garapen-prozesuaren etapa jakin batean dagoen irakurle bati zuzenduta dagoena, alegia. Horrekin bat eginez, Miquel Descloek (2003: 43) ere haur-poesia «haurrek erabiltzeko bertsozko literatura genero» gisa definitzen du. Bestetik, Juan Kruz Igerabidek objektibotasun kutsutik aldentzen den adiera sakonago baten alde egiten du, haur-poesia hitzaren jolasarekin alderatuz. Bere hitzetan:

... hitzaren jolasa da poesiaren atea. Jolasarekin batera, beste ezaugarri batzuk ere agertuko dira: sentimenduen adieraztea, bizitzaren misterioa bilatzea, munduaren ikuspegi bat era berezian azaltzea, hizkuntzari adierazpen ezohikoak eta ezkutuak ateraraztea, eta, hortik, objektu estetiko bat eraikitzea. Hitz gutxitan laburbiltzeko, haur poesia ibilbide bat da, hitzarekin jolas egitetik objektu estetikoa erai-ki eta gozatzerara daraman ibilbidea. (2003a: 64)

Hala ere, haur-poesia haurren ezaugarriei egokitutako poesia izan arren, horrek ez du esan nahi, hizkuntza-mugekin adierazi behar denik, ezta testu inozo edo gatzgabeegiak erabiliz irakurleak gutxietsi behar direnik ere (Reis 2006; Muñoz Navarro 2022). Hau da, haur-poesiak ez du umekieretan erori behar, «hala hizkera melengaz erabiliz, nola edukietan tontakeriatatik hurbil dauden gauzak esanez» (Igerabide 2009b: 41). Horren harira, Pedro C. Cerrilloren aipamena gogoan izatekoa da:

Poesía infantil no es la poesía hecha con diminutivos, o la poesía que habla de animalitos, o la poesía escrita en un lenguaje ñoño o edulcorado, o la poesía insultantemente fácil y superficial, que hable de unos temas y evite hablar de otros. La poesía infantil es, sencillamente, poesía escrita para niños, es decir, para unos lectores que todavía no han terminado de crecer ni de desarrollarse, física e intelectualmente. (2004: 25)

Beraz, haur-poesiak poesia samur eta xumea izan behar du, baina era berean estetikoki sendoa. Izan ere, haurrak, adin txikikoa izanagatik, ez du kalitate txikiagoko literatura merezi. Aitzitik, haur-poesiak, beste edozein genero bezalakoa izanda, besteen duintasun eta zehaztasun artistiko bera-rekin, haurraren sentsibilitatea, hizkuntza, ulermena eta esperientziak aberasten lagundu behar du (Muñoz Navarro 2022).

Espainiako haur-poesiari erreparatuz gero, eleberriaren aldean, haurrentzako literatura poetiko gutxi dago, beste herrialde batzuetan ez bezala. Izan ere, «Europa iparraldeko poetek oso gauza naturalizat dute noizean behin hurrei zuzentzea» (DescLOT 2003: 41). Espainian, aldiz, haurrentzako poemak idazten dituzten idazleen kopurua zein haur-poesiako obren kopurua, urriagoa da, eta haren bilakaera ikusita, 90eko hamarkadara arte ez zen haur-poesiaren gorakadarik izan.

90eko hamarkadan, eta bereziki 2000. urtetik aurrera, hots, XXI. mendearen hasieran, gertatu zen haur-poesiaren hazkunde nabarmenena, askoz obra eta bilduma gehiago agertu baitziren. Haur-poesiak indar handiagoa hartu zuen eta haurrentzako obra poetikoekiko arreta berritu egin zen; batez ere, katalanaren, euskararen eta galizieraren esparruetan. Gainera, haur-poesiaren gorakada horretan, genero hori babesteko orduan, Estatuko berriazko literatura sariak oso eragile garrantzitsuak izan ziren; hala nola Premio Internacional de Poesía para Niños Ciudad de Orihuela, Alacanteko Udalaren eskutik, edo Premio de Poesía Infantil Verso en Nubes, Leongo Udalak Haur Literaturaren arloan deitua. Horrez gain, haur-poesiako liburu batzuk ospe handiko sarietan irabazle suertatu ziren; besteak beste, Miquel DescLOTen *¡Más música, Mestre!* (2001) liburua, 2002ko Espainiako Haur eta Gazte Literaturako Sari Nazionala eta urte horretako Haur Literaturako Lazarillo Saria ere irabazi zituen. Handik gaur egunera arte, haur-poesiako obra dezente argitaratu dira, generoa gutxinaka-gutxinaka bere lekua hartzen ari baita literaturaren sistema barruan, baina oraindik ere, narratibarekin alderatuz, ekoizpen oso urria du (Muñoz Navarro 2022).

Hortaz, nahiz eta eskasa izan, Espainian haur-poesia badela ikusita, ondorengo lerroetan horren ezaugarriak bildu ditugu, laburki (Bornemann 1980; Cervera 1992; Kortazar 2000; Cerrillo eta Sánchez 2006; Llamazares

2009; Cerrillo eta Luján 2010; López Valero *et al.* 2010; Sáiz Ripoll 2012; Muñoz Navarro 2022):

1. Haur-poesian jorratzen diren gai nagusiak izadia (animaliak, landareak, ibaiak...) eta eguneroko esperientziak dira.
2. Poema gehienek erritmo zein errima propioa eta erregularra dute —hau da, musikalitatea—, irakurmena eta memorizazioa errazteko bidean.
3. Poemetan memoriari lagungarri zaizkion ahozketasunaren elementuak ageri dira; hala nola errepikapena, paralelismoa eta X/X/Y formula.
4. Baliabide estilistikoen erabilpena oso ohikoa da; batez ere, pertsonifikazioa, metafora, aliterazioa eta onomatopeia.
5. Erantzun emozionala bilatzen da bereziki.
6. Poemak laburrak eta sintetikoak izaten dira: konposizio motzak eta arte xeheko bertso-lerroak.
7. Errima arautuak erabiltzen dituzten egitura estrofikoak nabarmentzen dira: lauko txikia, biko errimatua, koplak, erromantzea, bosteko txikia...
8. Xede ludikoa duten poemak gailentzen dira: hitz-jokoak, *nonsense*, absurdoa eta umorea.

XX. eta XXI. mendeetan, Espainiako argitalpen-sistemaren barruan haurrei eskainitako poesiak duen presentziari dagokionez, badira zenbait ikerketa, baina ez asko. Berrikienak Victoria Sotomayor (2002), Jesús Díaz Armas (2009), Jaime García Padrino (2018) eta lehen aipatutako Olga Muñoz Navarro (2022) autoreenak dira. Horiexetan oinarri hartuta, Estatuko haur-poesiak azken urteotan izandako bilakaeraren xehetasunak bil ditzakegu.

2.2 Euskal haur-poesia

Espainian bezala, Euskal Herriko Haur eta Gazte Literaturan ere poesia genero minoritarioa dugu narratiba nagusi den sorkuntza-sistemaren bar-

nean. Honako egoera hau ez da berria; izan ere, HGLren historia laburrari begiratu bat eginez gero, behin eta berriro errepikatzen den joera dela konaturatuko gara.

XX. mendera arte haurrek eta gazteek ia-ia ez zuten poesia ezagutzen. Jules Moulier apaiza, *Oxobi* ezizenez ere ezaguna, izan daiteke haur-poesiaren aitzindarietako bat, *Haur-elhe haurrentzat* (1944) lanarekin. Hamazortzi poemaz osaturiko liburu horretan, haurrei irakaspenak emateko nahia argi eta garbi ikusten da, alegien ezaugarri asko partekatzen dituzten konposizio lirikoak ageri baitira, balio hezitzaile eta moralizatzaile nabarmendunak. Ondoren, beste bi lan etorri ziren: Marijane Minaberri idazle baxenabartarraren *Xoria kantari* (1965) haur-poesia bilduma, eta Gipuzkoako Nemesio Etxanizen *Lur berri billa* (1967) (Etxaniz 1996; López Gaseni eta Etxaniz 2009).

Geroztik, 70eko hamarkadan, argitalpen gutxi batzuk merkaturatu ziren, gehienak ikasleek eskoletan egindakoak. Hurrengo hamarkadan, 80koan, ez zen haur-poesiako libururik argitaratu, folklorearen sustraietatik edaten zuten antologia gutxi batzuk izan ezik; esaterako, Xabier Etxanizen *Haur folklorearen bilduma* (1986) eta Anjel Lertxundiren Maria Goikoa saila (1985-86) (López Gaseni eta Etxaniz 2009; Etxaniz 2011).

90eko hamarkadara iritsita, XX. mende amaieran, euskal haur-poesiak distira- eta berrikuntza-garaia bizi izan zuen, erabat indartuz, baita prestigioz jantziz ere (López Gaseni eta Etxaniz 2009; Olaziregi 2009). Horrela, poesia-liburuen hazkunde garrantzitsua gertatu zen, bai kuantitatiboki, bai kualitatiboki. Juan Kruz Igerabide izan zen aldaketa nabarmen horren eragile nagusia, Haur eta Gazte literaturan iraultza txiki bat gertarazi baitzuen *Begi-niniaren poemak* (1992) liburua argitara eman zuenean (Etxaniz 1996; Kortazar 2002; López Gaseni eta Etxaniz 2009; Olaziregi 2009; Billelabeitia 2011; Etxaniz 2011). Izan ere, Xabier Etxanizen hitzetan (1996: 429), hurreneko izan zen «poesiak, euskal letretan tradizioz luzeena eta zabalena duen generoak, lehendabiziko aldiz ukitzen zuen euskal haur eta gazte literatura modernoa». Testuinguru horretan, *haiku* konposizio japoniarren ezaugarriak eta naturarekiko ikusmeneko sentsibiltatea bildu zituen Igerabideren poema-bilduma hori, erreferente bihurtu zen ondoren etorri ziren beste idazle askorentzat. Juan Kruz Igerabide berak ere euskal literaturari eginda-

ko ekarpen handiena haurrentzako poesia lirikoaren argitalpena izan dela aitortu du behin baino gehiagotan:

Nik uste dut literaturan ekarpen berezirik egin izan badut, haur poesian izan dela. Ipuingintza idazle askok landu izan du, baina haur poesia inork egiten ez zuen garaian hasi nintzen idazten. Inork ez zuen sinisten haur poesian garai hartan, nik ez nuen ahalegin berezirik jarri horretan; denetan aritu naiz ahalik eta ongien, baina agian hor tokatu zait nabarmentzea. (2002a: § 6)

Juan Kruz Igerabideren obra erreferentziagune izaki, XX. mende amaierako azken hamarkadan, beste hainbat idazle murgildu ziren haur-poesian; horien artean, Yolanda Arrieta, Lutxo Egia, Karlos Linazasoro, Antton Kazabon, Pello Añorga, Joxantonio Ormazabal eta Jabi Santa Cruz; eta milurteko berria ere, ugaritasun horretan, «aurreko joeren jarraipenaren lekuko izaten ari da» (López Gaseni; Etxaniz 2009: 27).

Hala, XXI. mendeko lehenengo hamarkadetan, Juan Kruz Igerabidek haur-poesia idazten jarraitzen du eta liburu-sorta polita argitaratua du: *Hosto gorri, hosto berde* (2002b), *Munduko ibaien poemak* (2004), *Gorputz osorako poemak* (2005), *Hirurogeita lau kanta eta olerki umeentzat* (2012), *Ur: euriaren liburua* (2014) eta 2018an, Espainiako Haur eta Gazte Literaturaren Sari Nazionala jaso duen *Abecedario titirijario (letren txotxongiloa)* (2017a), besteak beste.

Badira beste poeta batzuk ere beren lehen poesia-lanak argitaratu dituztenak: Jon Suarez eta *Ilbetea dilindan* (2002); Xabier Olaso eta *Pupuan trapua* (2004); Ana Urkiza eta *Nire hiriko poemak* (2006), Rubén Ruiz eta *Se-kretuak belarrira* (2007) eta Miren Agur Meabe eta *Mila magnolia lore* (2010) —prosa eta poesia konbinatzen ditu erdiz erdi, IBBYren 2012ko Ohorezko Zerrendan ageri da—. Bestalde, hiru antologia ere aipatzekoak dira. Alde batetik, hainbat egileren poema argitaratugabeak jasotzen dituen *Zaldiko-maldikoan* (2003) eta *Txori kantariak poeta hegalaria* (2010), eta bestetik, Miren Billelabeitiak eta Jon Kortazarrek osatutako *Haurrentzako euskal poesiaren antologia* (2004), aurretik argitaratutako poeten lanak barne hartzen dituen (López Gaseni; Etxaniz 2009).

Azken urteotan, lehen aipatutako haur-poesiaren berpizte horrek bizirik dirauela esan daiteke; batez ere, idazleen eta ilustratzaileen arteko elkarlana

askoz oparoagoa delako. Horren isla da argia ikusitako obren kopurua; hala nola Leire Bilbao eta Maite Mutuberriaren (ilustr.) *Xomorropoemak eta beste piztia batzuk* (2016), *Piztipoemak eta beste xomorro batzuk* (2016) eta 2022an Euskadi Saria lortu zuen *Barruko hotsak eta beste soinu txiki batzuk* (2021) lana; Iñigo Astiz Martínez eta Maite Mutuberriaren (ilustr.) *Joemak eta polasak* (2019) eta Yolanda Arrieta eta Maite Rosenderen (ilustr.) *Kax-Kax!* (2022). Gauzak horrela, urteetan bazterrekoa eta gutxi argitaratua izan den generoak, aurreko hamarkadetako egoerarekin alderatuz gero, gero eta eskaintza zabalagoa du.

Euskal haur-poesiaren inguruko ikerketaren egoera ere ez da gaztelaniazkoa baino askoz hobe; alderantziz, euskal haur-lirika aztertzen duten ikerketak gaztelaniazkoak baino bakanagoak dira. *Behinola* aldizkariako artikulua batzuek (López Gaseni eta Etxaniz 2009; Igerabide 2009b) haur-poesiaren bilakaera laburraren gainbegirada egina dute, eta beste autore batzuek (Olaziregi 2009; Billelabeitia 2011; Kortazar Billelabeitia eta Kortazar 2021), hainbat poema-libururen iruzkinak egin dituzte. Dena den, euskal haur-poesia ez da zehatz eta oroz azertu, hutsune handiak ditu ikerketaren esparruan.

2.3 Juan Kruz Igerabide (Aduna, 1956)

Juan Kruz Igerabide gipuzkoarra euskal literaturan gailendu den idazlerik entzutetsuen eta laudatuenetariko bat da, haur-poesia modernizatzen eta eguneratzen egindako ekarpen ukaezinak zor dizkiogulako (Olaziregi 2009). Helduentzako literaturan ere murgildu den arren, Haur eta Gazte Literaturan egin du Igerabidek lanik handiena, batez ere 90eko hamarkadatik aurrera. Gazteentzako nobelak (*Helena eta arrastiria*, 1999c; *Hamabi galdera pianoari*, 1999b; *Begi argi horiek*, 2000; *Hiru ahizpa*, 2003c; *Haizearen tunela*, 2009a; *Ez lemaio*. Arrasateren erreketak, 2017b; Arrastoa, 2020) eta nerabeentzako poesiak (*Kartapazioko poemak*, 1998b; *Maite poemak hasiberrientzat*, 2016) argitaratzeaz gain, hainbat literatura egokitzapen egin ditu gazteentzat; barbarako, Homeroren *Ulises* (2007), eta baita zenbait lanen itzulpenak ere, Hiner Saleemen *El fusil de mi padre* (Nire aitaren fusila, 2004) eta

Gustavo Marín Garzoren *Tres cuentos de hadas* (Maitagarrien hiru ipuin, 2005), besteak beste (Olaziregi 2009).

Haur txikiei zuzendutako literaturan ere maisutasuna erakutsi du. Narra-tibari dagokionez, nabarmentzekoa da hogeii ipuinetik gora idatzi dituela, tartean Grigor protagonista dutenak (*Gauetz zoo batean*, 1994; *Denboraldi bat ospitalean*, 1995; *Oporraldi bat baserrian*, 1996). 1999an Euskadi Haur eta Gazte Literatura Saria irabazi zuen *Jonas eta hozkailu beldurtia* (1998a) lanagatik, bertako pertsonaia ondoren argitaratutako ipuin askoren protagonista bihurtuz. Hala ere, Igerabideren ekarpenik handiena haur-poesiaren generoan egin du, ezbairik gabe, bera izan baitzen Haur eta Gazte Literaturari zuztarretik biralketa sendoa eman zion idazlea *Begi-niniaren poemak* (1992) liburua argitara eman zuenean, euskal Haur eta Gazte Literatura modernoan poesia txertatuz. Geroztik, beste hainbat poema-bilduma argitara eman ditu: *Egun osorako poemak eta beste* (1993b), *Botoi bat bezala* (1999a), *Hosto gorri, hosto berde* (2002b), *Munduko ibaien poemak* (2004), *Gorputz osorako poemak* (2005), *Hirurogeita lau kanta eta olerki umeentzat* (2012), etab. Testuinguru honetan, Igerabidek berak haur-poesiaz idatzitako saiakeraren aipamena egin beharra dago: *Bularretik mintzora: Haurra, ahozkotasuna eta literatura* (1993a); horretan aztarren eder argiak ematen baititu, egin nahi izan duen eta egin duen poesiaren arlo teorikoak ulertze-ko (Kortazar Billelabeitia; Kortazar 2021).

3. Metodologia

3.1 Helburuak

Haur-poesiak kritikaren eta ikerketaren esparruan hutsune handiak dituela ikusita, euskal haur-poesian sakontzeko premia hauteman da, Xabier Etxanizek (1996) aipatutako generoaren inguruko informazio eza gainditzeko. Euskal haur-poesia, bere txikian, oso zabala denez, poema-sorta muga-tzea erabaki dugu. Zehazki, haur-poesiaren bultzatzaile nagusia izan den Juan Kruz Igerabideren obrak soilik kontuan hartuko dira, horiek izan baitziren lehenak gure Haur eta Gazte Literatura modernoan.

Bestalde, haur-poesiaren hazkunde nabarmenena, bai Espainiako lirikan, bai euskal literaturan, 90eko hamarkadan gertatu zela ikusita, generoaren berpizte horretan gipuzkoarraren haur-poesiaren ezaugarriek Espainiakoaren ezaugarriekin bat egiten ote duten arakatu nahi dugu. Horretarako, arestian esanda bezala, Olga Muñoz Navarrok *Poesía infantil en España en las últimas décadas del siglo XX y comienzos del XXI: Análisis filológico y literario de la poesía infantil en España (1981-2010)* izeneko doktorego-tesia (2022) hartuko dugu abiapuntu gisa, non izenburuan mugatutako garaiko zenbait egileren hainbat haur-poema aztertu dituen, horien ezaugarri orokorrak definituz.

Modu honetan, ezarri ditugun helburuak hurrengo hauek dira:

1. Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren ezaugarriak zehaztea.
2. Juan Kruz Igerabideren haur-poesia Muñoz Navarrok (2022) deskribatutako Espainiako haur-poesiaren (1981-2010) marko eta ezaugarrien barruan sartzen ote den jakitea.

3.2 Corpusaren aukeraketa

Ikerketa honen analisi-corpusa osatzen duten haur-poesiako obren multzoa, jarraian zerrendatu ditugun irizpideei erreparatuz hornitu da:

- a) Autorea: aukeratutako lan guztien egilea Juan Kruz Igerabide da, euskal haur-poesiaren bultzatzaile eta aitzindari denez gero.
- b) Denbora mugaketa: 1981. urtetik 2010.era arteko obrak hautu dira, Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren ezaugarriak Muñoz Navarrok (2022) definitutakoekin alderatzea posible izan dadin.
- c) Hartzailearen adina: corpusa 6-12 urte bitarteko adin-tartera mugatu da; hau da, Lehen Hezkuntzako etapako ikasleen adinera.

Horrela, hautapen-irizpideak aplikatu ondoren, Haur eta Gazte Literaturako haur-poesiako 6 lan aurkitu dira, 1981etik 2010era bitarteko denbora-tartean —lehendabizikoa 1992koa eta azkena 2005ekoa— Juan Kruz Igerabide idazleak argitaratuak eta 6-12 urte bitarteko haurrei zuzenduak:

Begi-niniaren poemak (1992), *Egun osorako poemak eta beste* (1993b), *Botoi bat bezala* (1999a), *Hosto gorri, hosto berde* (2002b), *Munduko ibaien poemak* (2004) eta *Gorputz osorako poemak* (2005).

3.3 Prozedura eta analisi-eredua

Juan Kruz Igerabideren haur-poesiako 6 obra aztertu dira —guztira 392 poema— analisi literarioaren bitartez. Poemen azterketa egiteko, Olga Muñoz Navarrok (2022) proposatutako eta baliozkotutako ereduari jarraitu zaio. Eredu horrek bi atal nagusitan banandutako hurrengo eskema hau aurkezten du (ikus 1. irudia). Alde batetik, poemen gaiei erreparatzen die, eta, bestetik, haien forma arakatzen du. Bigarren atal horren barruan —forma— bi azpiatal bereizten ditu: metrika (lerroak, errima eta ahapaldiak) eta estilistika (figura erretorikoak: fonetikari eta morfologiari eragiten dietenak, sintaxiarekin zerikusia dutenak eta semantikan eragina dutenak).

1. irudia. Muñoz Navarroken (2022) analisi-eredua

4.4. Análisis de los contenidos: el tema.....	59
4.5. Análisis de la forma.....	101
4.5.1. La métrica.....	102
a) Tipo de versos.....	105
b) La rima.....	130
c) La estrofa.....	153
4.5.2. Los recursos de estilo.....	168
a) Figuras que afectan al nivel fónico y morfológico.....	170
b) Figuras que afectan al nivel sintáctico.....	181
c) Figuras que afectan al nivel semántico.....	206

Iturria: O. Muñoz Navarroken *Poesía infantil en España en las últimas décadas del siglo XX y comienzos del XXI: Análisis filológico y literario de la poesía infantil en España (1981-2010)*, 2022.

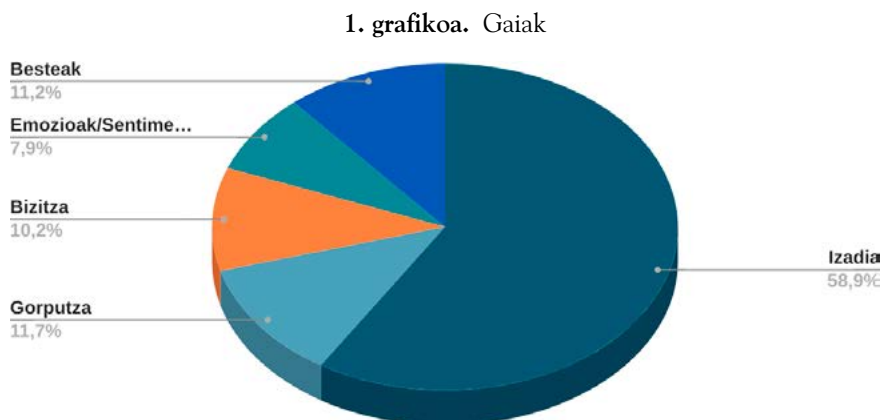
Poema guztien datuak bilduta, Excel informatika-tresna erabiliz kontabilizatu eta zenbatu dira, ondoren emaitzen deskribapen estatistiko zehatza egiteko asmoz.

Ondoren, literaturaren ikuspegitik, metodologia konparatiboaz baliatu gara, Muñoz Navarrok (2022) definitutako Espainiako haur-poesiaren (1981-2010) ezaugarriak eta Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren (1992-2005) ezaugarriak alderatzeko.

4. Emaitzak

4.1 Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren (1992-2005) ezaugarritzea

4.1.1 Tematika: gaiak

Izadiari buruzko poemak dira nagusi, aztertutako poema guztien erdiak baino gehiagok (% 58,9) baitu hizpide naturarekin edo haren elementuekin lotutako gairen bat: **animaliak, haizea, itsasoa, ura...** Izan ere, izadia da, hitzarekin batera, poema gehienek euskarria; izadiaren begiespena erabiltzen da errealitatea, egunerokotasuna, bizitza adierazteko eta islatzeko modu gisa. Hala ere, izadiaren gai orokorraren barnean, badago gailentzen den azpigai bat: **landareak**. Ikertu ditugun konposizio guztien bostena (% 22,96), gutxi gorabehera, landareez mintzo da. Zuhaitz, hosto zein lore mota askotarikoek hartzen dute protagonismoa hainbat poematan, horien bitartez bizitzako gauza txiki, simple, apal eta umilen garrantzia erakusteko.

Hona hemen adibide bat; hostoen erortzea aipatzen da, udazkenaren xarma eta eguraldi euritsua gogora ekarriz:

Orbelarena
 Udazkenero bezala, hostoak
 elkarren gainean,
 euriak minik har ez dezan
 lur bigunean.
 (1992: 23)

Gorputzak ere, aurreko gaiarekin alderatuz presentzia askoz txikiagoa duen arren (% 11,7), bere lekua hartuta dauka poemek jorratzen dituzten gaien artean, ziurrenik aztertutako obretako bat, *Gorputz osorako poemak* (2005), alegia, giza gorputzeko atalei guztiz eskainia dagoelako. Horrela, hurrengo adibideetan ikusten den bezala, gorputzean bistan-bistan dauden atalak ez ezik, hezurrek eta muskuluek estalita dauden bestelakoak ere ageri dira Igerabideren konposizioetan:

Bekainak
 Bi zubi ilun,
 bi putzu argitsu.

Bi ortzadar beltz,
 bi zelai alaitsu.

Bi kopetilun,
 bi zeru euritsu.
 (2005: 16)

Giltzurrunak
 Giltzurrunak baba dirudi,
 baina izan liteke zaldia
 edo bestela hipopotamoa
 eta zergatik ez pinguinoa
 edo itsas otso potoloa...
 baina batik bat baba dirudi.
 Edo beharbada sorgin bat da
 edabeak egiten ari dena
 eltze handietan, saltsa-maltsan,
 nire gorputzeko labeetan.
 (2005: 90)

Bestalde, gorputzaz aritzen diren poemen ia beste hainbeste dira **bizitzaren inguruko galderak eta hausnarketak** azaltzen dituzten poemak (% 10,2). Jaiotzatik hasi, haurtzaroaren koordinatuetatik pasatuz, ondoren existentziaz, bizi-zalantzaz, ziurgabetasunaz arituz, eta bukaeran, heriotzaz jardunez. Bestela esanda, bizitzaren joan etengabea eta bizitzaren iragankortasuna ageri da solasgai gisa askotan. Adibidez, haur baten jaiotza aipatzen

da lehenengo poeman, denboraren jario geldiezin bigarreanean zein hirugarrenean, eta heriotzaren ataria azkenengoan, bizitzari eutsi nahian.

Botoi bat bezala

Botoi-zulotik botoia bezala
jaio nintzen negarrez:
Ilargia irribarrez.
(1999a: 8)

Aitonak

Irratia piztu:
Denboraren hotsa
itzali nahi du.
(1999a: 68)

—

Badoaz orriak:
horiekin bizitza
eta idatziak.
(2002b: 68)

—

Hostoa larri
ur-jauzian, ertzari
gogor heldurik.
(2002b: 60)

Maiztasun baxuagoan bada ere (% 7,9), hautatutako poema-sortan, **sensitipenak eta emozioak** adierazten dituzten poemak ere badira: babesak, bakardadea, beldurra, maitasuna, mina, tristura eta abar islatzen dituztenak.

Esaterako, jarraian ezarri ditugun honako hauek: ama baten maitasun absolutua ageri da lehenengoan, eta lagunik ez izateak sarritan dakarren bakardadea, bigarreanean:

Arratsaldeko ordu bata

Bi txori ttiki bazkaltzera:
bata da Pir; bestea, berriz, Por.
Por jartzen da hemen, eta Pir jartzen da hor:
ama bazkariarekin dator.

Larrosa bakartia

Larrosa bakar bat ireki da:
Lagunen arrastorik ez.
(1992: 24)

Bi txori ttiki zopa jatera:
batak pirpir, besteak porpor.
Ama, biei begira, maitakor.
(1993b: 21)

Azkenik, badaude bestelako gai batzuk jorratzen dituzten poemak ere (% 11,3), baina askoz gutxiagotan azaltzen dira mintzagai moduan; hala nola gaua (% 1,28), lana (% 0,51), misterioa (% 0,26), sorginak (% 0,26) eta zarata (% 0,26).

4.1.2 Iruditeria

Igerabideren haur-poesiaren ezaugarririk bereizgarriena irudi poetikoak dira. Irudiz josirik daude aztertutako poema gehienak. Ez dago sinbolorik, ez dago kontzepturik; irudiak irudien gainean daude. Irudiaren kontzeptualizazioari dagokionez, Euskaltzaindiaren *Literatura Terminoen Hiztegia*n (LTH) (2008) honela definitua da «irudia» (1. esangura):

Gizakiak irudien bitartez zentzumenei atxikiriko errealtatea beregatatzen du. Irudia egitate objektiboaren errepresentazio da, emozioz eta sentimenez beteriko egitatea, nahiz askotan emozioen zergatia eta iturria ongi ez ezagutu. Irudi batean, batetik, egitatearen antzekotasun objektiboa ematen da, eta, bestetik, imajinaren kate subjektiboa.

RAEk ere (Real Academia Española) irudiaren honako definizio hau dakar *Diccionario de la Lengua Españolan*: «Recreación de la realidad a través de elementos imaginarios fundados en una intuición o visión del artista que debe ser descifrada» (IMAGEN, 4. definizioa).

Beraz, arestian aurkeztutako bi definiziook kontuan hartuta, esan daiteke, irudi poetikoa ekintza baten bistaratzeak edo bisualizazioak, zerbait ikus-teak sorrazten duen iradokizunean oinarritzen dela. Hots, egileak errealtatearen deskribapena edo aipamena (objektiboa) egiten du eta aipamen horrek komunikatzen eta ezkututzen duen mezua, esanahia zein zentzua (subjektiboa) irakurri, deszifratu, argitu, interpretatu beharko du irakurleak. Horixe da, hain zuzen ere, Igerabidek poemetan etengabe egiten duena: berak bere errealtatea, bere ikuskizuna aurkezten du eta horrek irakurlearen imajinazioa martxan jartzen du, beronen esku utzita ikuskizun horren esanahia bereganatzea. Horrela, poemek irudiak, egoerak, sentipenak erakusten dituzte, eta horiek sentsazioak esnarazten dituzte irakurlearen baitan. Hona hemen adibide argi-argi bat (lehenago ere gure idatzian erabilia):

Botoi bat bezala
Botoi-zulotik botoia bezala
jaio nintzen negarrez:
Ilargia irribarrez.
(1999a: 8)

Egileak bere ikuskizun bikoitza adierazi du: botoia botoi-zulotik bezala irteten da, eta ilargia irribarretsu dago, eta irakurleak ikuskizun hori berea egin behar du, esanahia eman behar dio; alegia, botoia botoi-zulotik irteten den bezala, haurra amaren sabeletik irten dela eta bizitza berri baten aurrean ilargia pozik dagoela ikusi behar du.

Bestalde, aipatu beharra dago, Carlos Bousoñok (1981) bi irudi mota bereizi dituela: irudi tradizionala eta irudi modernoak. Irudi tradizionalak arrazoimenak hautematen duen antzekotasun objektibo batean oinarritzen du. Irudi modernoak, aldiz, irudi askoz irrazionalagoa da, intrasubjektiboa, ez baitago antzekotasun logikorik, antzekotasun emozionala baizik. Zehatzago esanda, irudiak ezartzen duen antzekotasuna errealtateetik hurbilago agertzen da irudi tradizionalan, irudi modernoan baino. Irudi modernoan, jakina, errealtatearekiko antzekotasuna ere bada, baina maila askoz ezkutu, urrun eta subjektiboagoan.

Igerabideren haur-poesiak irudi modernoaren erabilpen garbia erakusten du, begien aurrean duen errealtateari buruz egiten dituen aipamenek ez baitute antzekotasun logikorik horien bidez komunikatu nahi dituen esanahiekin. Antzekotasun hori irrazionala da, emozionala, bereziki. Ikus, esaterako, hurrengo poema honen kasua:

Gorostiarena
Gorostiaren pinportak, zein gorriak!
Are gorriagoak, elurretan eroriak.
(1992: 45)

Poema laburtxo hori irakurri ondoren, irakurlea elurraren inmentsitateaz jabetzen hasten da, pinporten txikitasunaz. Gogoan hartu baina, elurrak eta pinportek badutela barne-barnean antzekotasun emozionalik, nahiz eta logikoa ez izan, munduarekin eta norbanakoarekin. Norbanakoaren txikitasunaren aldean, munduaren inmentsitatea, mugagabetasuna, handitasuna helarazi nahi izan digu Igerabidek. Horrela, irudi modernoaren bitartez, irakurlearen sentipen-mundua ukitu eta biziartzen du, halako moldez, non, esaten ez denak, esaten denaren adinako garrantzia duen.

4.1.3 *Metrika*

Laburtasunak osatzen du, ezbairik gabe, Igerabidek egiten duen poesia-ren kontzeptua. Izan ere, aztertutako poema gehienak laburrak dira, ahapaldi bakarrekoak (% 84,44) eta 3 (% 60,71) edo 4 (% 17,35) lerrokoak, batez ere. Laburtasun hori eskuratzeko zein biziagotzeko bideari jarraikiz, arte xehea gailentzen da nagusiki (% 55,87), arte nagusiarekin alderatuz gero (% 7,65). Hala ere, batzuetan bi arte moten nahasketa erabilia da (% 36,48), arte xeheko lerroak eta arte nagusiko lerroak konbinatuz. Are gehiago, edozein arte motataren barnean ere, argi ikusten da, Igerabidek silaba-kopuru ezberdinez osatutako lerrodun poemak atontzeko duen joera, analizatutako poemen ia % 100ek (% 97,7) anisosilabismoaren metrika irregularra baitute ezaugarri gisa. Hona hemen, adibidetzat, arestian aipatutako ezaugarri nagusi guztiak bilduta dituen poema bat: ahapaldi bakarrekoa, 3 lerrokoa, arte xehean egina eta anisosilabikoa.

Artista

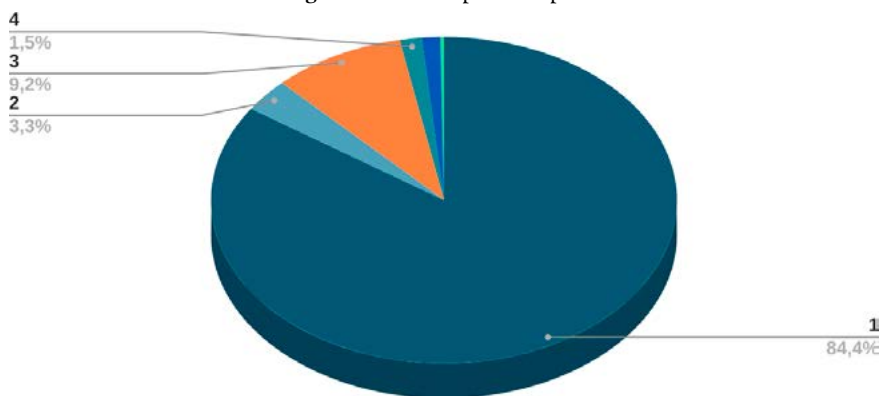
Ho/dei/ak/ pin/ta/tu/ di/tu 8-

nor/bai/tek/ e/rre/kan: 6a

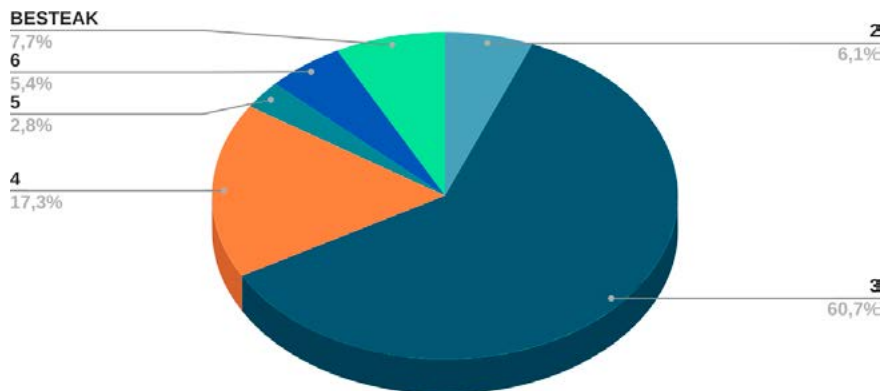
Eu/ri/a/ da/tor/ hu/rre/an. 8a

(1992: 33)

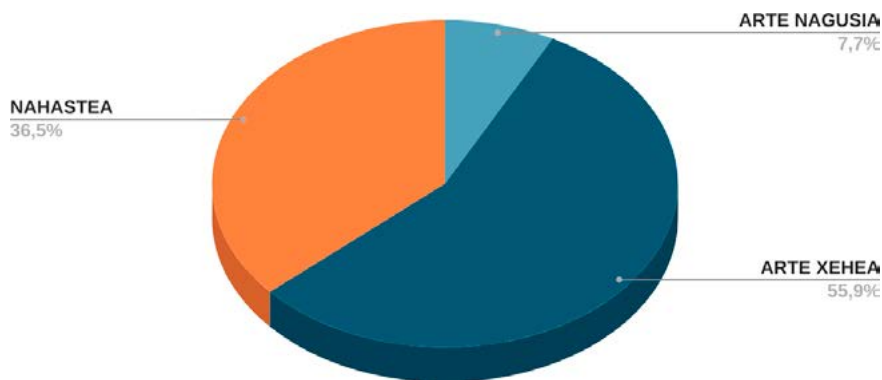
2. grafikoa. Ahapaldi-kopurua

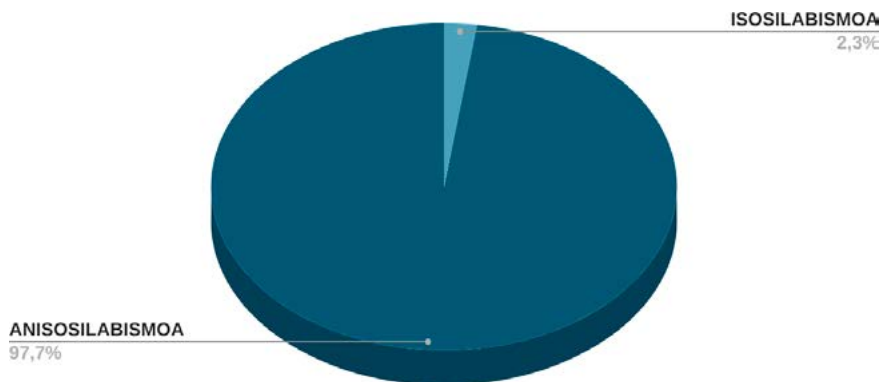
3. grafikoa. Lerro-kopurua

4. grafikoa. Arte mota

5. grafikoa. Silabismoa

Bestalde, errimari dagokionez, errima kontsonantea nagusi da (% 48,98), nahiz eta poemaren batek edo bestek, askoz ere maiztasun txikiagoz bada ere, errima asonantea ere (% 8,41) ageri duten. Aipatzekoa da, aztertutako poemen bi bosten, gutxi gorabehera, errimarik gabekoak direla (% 41,84), Igerabidek berak behin baino gehiagotan defendatu duen molde eta forma apurketaren kariaz. Izan ere, bere ustean, haur-literaturan agertu ohi den akatsetako bat erremediorik gabe errima erabili beharra omen da; bestela esanda, formaren alienazioa, hitzekin eginiko jolas neurrigabea; eta hori berori da, hain zuzen ere, poeta esan nahi ez duena esatera bultzatzen duena (Igerabide 2003b). Ikus, adibidez, honako bi poema hauek: lehenengoan, errima kontsonantearen erabilpena egin du; bigarrenak, aldiz, ez du errimarik.

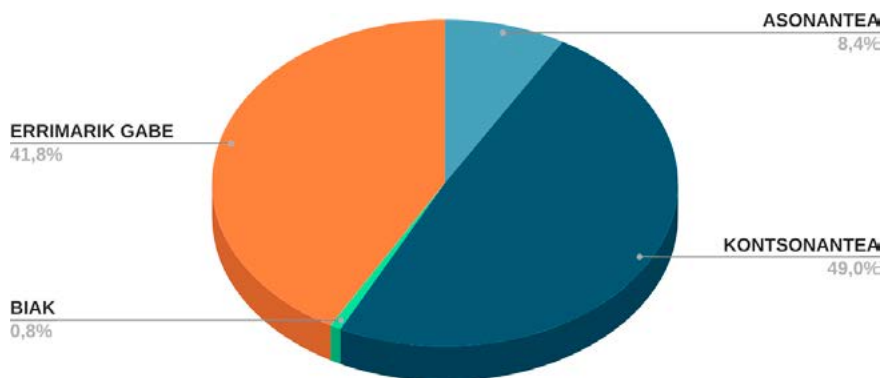
Errobi

E/tro/bik/ Bai/o/nan 6a
 A/tu/tri/re/kin/ bat/ e/gi/te/an 10A
 be/re/ i/ze/na/ u/ler/tzen/ du. 9-
 (2004: 103)

—

Hos/to/ mu/tu/a: 5-
 de/na/ e/san/ nahi/ du/en 7-
 min/gain/ lu/ze/a. 5-
 (2002b: 87)

6. grafikoa. Errima mota

Azkenik, analizatutako poemarik gehienek egitura estrofiko itxia dute (% 62,5); horien artean, biko errimatua (% 1,02), hiruko handia (% 1,53) eta lau txikia (% 2,04) ditugu. Dena den, gehien errepikatzen den egitura estrofikoa, besteekin konparatuz askoz ere presentzia handiagoa duen *haikua* da (% 55,87), japoniar bertso molde txikia.

Haikua, zen filosofian jatorria duen errimatu gabeko konposizio liriko laburra da, tradizioz bost, zazpi eta bost silabako 3 bertso dituen (5-7-5), eta ahalik eta elementu gutxien erabiliz efekturik handiena lortu nahi duena. Horrela, *haikuak*, hitz gutxitan, poetarentzat aparteko garrantzia duen gertaera baten hautematea deskribatu eta erakusten du, askotan hutsala eta xumea. Edozein elementu, hala nola errekatxo bat, haize-bolada bat, lore bat... inspirazio-iturri bilakatzen da, poetak transmititu nahi duen ideiarekin jatorri zein iturburu (Hernández-Esquivel 2017).

Aurreko paragrafoan azaldutakoak eta *haikuen* ezaugarri bereizgarriak diren laburtasuna, sinpletasuna, zehaztasuna eta intentsitatea, nolakotasun nabarmenak dira Juan Kruz Igerabideren haur-poesian ere. Izan ere, aztertutako bere lirika horretan argi eta garbi sumatzen da ekialdeko tradizioarekiko eta filosofiarekiko erakusten dituen ikusmina eta zaletasuna, *haikua*-ren estetikara jotzen baitu elementu eta gauza txikien bitartez giza bizitzaren inguruko gogoetak egiteko. Adibidez, hurrengo bi poemok, non hosto txiki

eta sinple baten jabekuntza edo hautematea den gogoetaren eragile: lehenengoak, tabernako ate aurrean dagoen hostoaren bitartez, mozkorren eguneroko «zalantza» aurkeztu du, tabernan sartu ez sartu, alegia; eta bigarrenak, berriz, haizeak mugitutako orriaren bistaratzea erakutsiz, erbestertzearen gaia ekartzen du gogora. Bi *haiku* horien, eta Igerabideren haur-poesiak orokorrean duen laburtasunak, aukera ematen du adierazitako irakurketa sakona egiteko, testu luzearen astuntasunean jausi gabe, edo baliabide ugarien pilaketa artean galdu barik.

—
Ta/ber/na au/rre/an 5-
hos/to/a /gel/di/-gel/di 7-
sar/tu/, ez/ sar/tu. 5-
(2002b: 52)

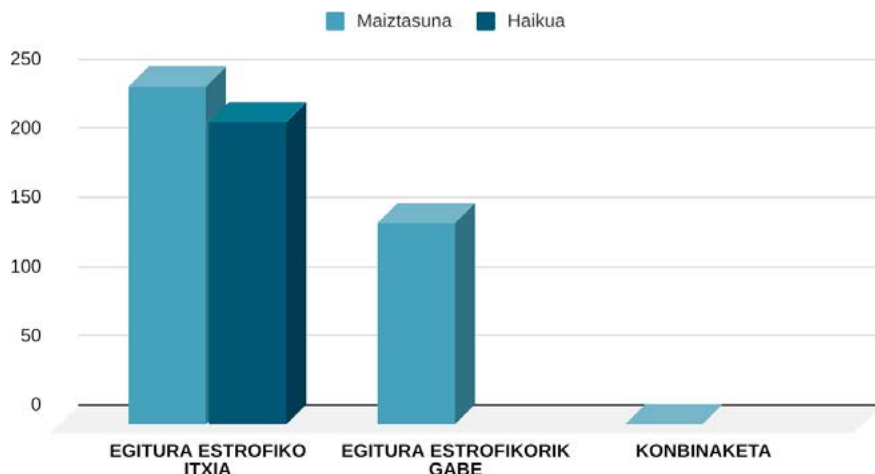
—
He/ga/ka/ do/a 5-
o/rriz/ka/ ba/kar/ti/a 7-
er/bes/te/ran/tza. 5-
(2002b: 64)

Hala ere, askotan Igerabidek ez dio *haiku*aren metrika zehatzari jarraitzen (5-7-5), eta konposizio batzuetan bere eskua aske sentitzen du Japoniako moldearen irudi-teknika labur, zehatz eta iradokitzaile horren barruan, erri-mak gehitzeko eta lerroen silaba-kopuruarekin jolasean aritzeko.

Mattinsaltoak
Be/lar/ i/zu/tu/**ak** 6a
di/ra 2-
ma/ttin/sal/to/**ak**. 5a
(1992: 17)

Zoriona
Hau/rra/ ba/**rre/ka**: 5a
Ha/ren/ a/ho/tik 5-
txi/me/**le/tak**. 4a
(1999a: 44)

7. grafikoa. Egitura estrofikoa

Bukatzeko, *haikuaren* formatik aldentzen diren poemak ere ageri dira aztertutako corpusean, poema asko egitura estrofikorik gabeak baitira (% 37,24). Horrelakoetan, tradizioa, ahozko literaturara jotzen du Igerabidek iturri bila, eta folklореko kantuetatik, jolasetatik eta hitz-jokoetatik gertu dauden poemak sortzen ditu, ahozkoetasunaren elementu horiek agerikoak izanik: errima, erritmoa, errepikapenak... Hona hemen zenbait adibide:

Goizeko ordubata

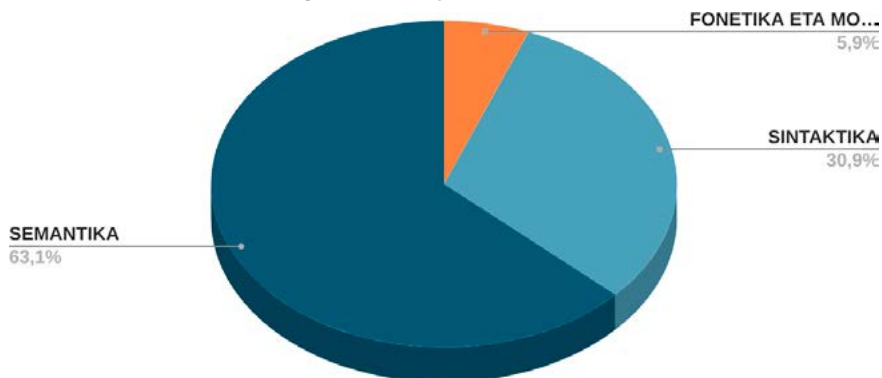
Ki/ku/, ki/ku/, kai/ku/a, 7a
 lo/tan/ da/go/ ka/tu/a. 7a
 Ki/ku/, ki/ku/, la/pu/rra, 7b
 lo/tan/ da/go/ txu/ku/rra. 7b
 Ki/ku/, ki/ku/, i/lar/gi: 7c
 lo/ dau/de/nen/ zain/da/ri. 7c
 (1993b: 9)

Gure sekretuak

Gu/tu/nak/ e/gin/ di/tu/gu, 8-
 gu/tu/nak/ e/gin/ e/ta 7a
 ze/ru/ra/ bi/da/li, 6-
 ze/ru/ra/ bi/da/li/ e/ta 8a
 ho/dei/ bi/hur/tu/ di/ra, 7-
 ho/dei/ bi/hur/tu/ e/ta 7a
 i/lar/gi/ak/ lei/tu/ko/ di/tu. 9-
 (1993b: 41)

4.1.4 *Estilistika*

8. grafikoa. Figura estilistikoak

* Portzentajeok agertutako figura estilistikoen kopuruaren arabera, ez poema-kopuruaren arabera.

Semantikari eragiten dioten figura estilistikoak dira Igerabidek poesian gehien erabiltzen dituen baliabideak (% 63,2*), baina bereziki metaforak dira, ezkutuko metaforak, hain zuzen, protagonismo handia hartzen dutenak (% 31,11*). Hala bada, metafora-joko aberatsak baliatzen ditu irudi nahiz lotura fin eta sotilak adierazteko. Ikus, barbarako, hurrengo bi poema hauek:

Botoi bat bezala

Botoi-zulotik botoia bezala

jaio nintzen negarrez:

Ilargia irribarrez.

(1999a: 8)

Bizitza

Begiak ireki:

Bero eta gorri,

bi eguzki.

(1999a: 10)

Lehenengoan, botoi-zuloaren metafora ezkutua aditzera ematen da. Botoi-zuloa amaren edo emakumearen sexuaren irudia da, eta hortixek sortu da, eta irteten da, buru bat, haurraren burua, botoi bat bezala. Bigarrenean, berriz, emakumearen bularrak islatzen ditu bi eguzkien bidez osaturiko metaforak, haurrak, jaio bezain pronto, ikusten duen lehen gauza amaren titiak direlako.

Pertsonifikazioa ere askotan ageri da (% 23,15*), elementu eta objektu bizigabeei giza ezaugarri edo trebetasunak esleituz. Batez ere, aztertutako *Hosto gorri, hosto berde* (2002b) obran da nabarmenen, poema guztien protagonista eta horien arteko haria den hostoa behin eta berriz pertsonifikatua baita, berezko ingurugirotik atera eta hirira bidaiaraziz. Modu horretan, kioskoetan egunkariak irakurtzen ari den hosto irakurlea, edo semaforoa berde noiz jarri zain dagoen hostoa, edo tabernako ate aurrean dudatan dagoen hosto mozkorra ikusiko ditugu.

—	—	—
Kioskoetan	Semaforoan	Taberna aurrean
egunkari aurrean	hosto bat gelditu da:	hostoa geldi-geldi
orbela adi.	haizeak bultza.	sartu, ez sartu.
(2002b: 39)	(2002b: 39)	(2002b: 52)

Maila semantikoari eragiten dioten beste figura estilistiko batzuk ere badaude presente Igerabideren haur-poesian, baina askoz ere agerpen ahulagoz; hala nola hitz-jokoak (% 2,41*), konparazioak (% 2,22*), kontrajarpenak (% 2,59*), metonimia (% 1,11*) eta sinestesia (% 0,55*).

Azkenik, esana dugun bezala, Igerabide ahozko literaturara ere hurbiltzen da sarritan. Horregatik, bere poemetan ahozketasunaren elementuak —hau da, memoriaren lagungarri diren oralitatearen elementuak— biltzen dituzten figura estilistikoak gailentzen dira. Alde batetik, sintaxian eragina duten figuren artean (% 30,9*), errepikapena da alde handiarekin nabarmentzen dena (% 12,04*), baina paralelismo (% 8,7*) eta anaforak (% 5,37*) ere ugari daude. Hona hemen hiru baliabideok barne hartzen dituen poematxo bat:

Goizeko ordu biak
 Ametsetan, ilargiak ikusten du
 Aralarko erregina.
 Ametsetan, ilargiak bisitatzen du
 Aralarko erregina.
 Ametsetan, ilargiak apaintzen du
 Aralarko erregina.
 (1993b: 10)

Bestetik, fonetika eta morfologiarekin zerikusia duten figura estilistikoei dagokienez, askoz ere neurri txikiagoan ageri badira ere (% 5,9*), gehien erabilitako baliabideak onomatopeiak (% 3,15*) eta aliterazioak (% 2,04*) dira, lehentxoago aipatutako poemen ahozkotasan-kutsu hori indartzera datozenak.

Goizeko ordu bata

Kiku, kiku, kaikua,

lotan dago katua.

Kiku, kiku, lapurra,

lotan dago txakurra.

Kiku, kiku, ilargi:

lo daudenen zaindari.

(1993b: 9)

Gaueko bederatzia

Fernando mandok ostikoz jo du

baloia ilunpetan:

dunba! entzuten da zelaietan,

dunba! entzuten da mendietan,

Fernando mandoren baloiak

gaua pasako du hodeietan.

(1993b: 29)

4.2 Espainiako haur-poesiaren (1981-2010) eta Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren (1992-2005) konparaketa

Espainiako haur-poesiaren (1981-2010) eta Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren (1992-2005) arteko konparaketa egiteko, segidan duzuen taula taiutu dugu. Bertan, Olga Muñoz Navarrok (2022) bere lanean definitutako espainiar haur-poesiaren ezaugarriak (lehendabiziko zutabea) eta ikerketa lan honetan zehaztu diren Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren bereizgarriak (bigarren zutabea) parekatu dira, ezaugarriak laburki azalduz, beren arteko berdintasunak eta ezberdintasunak hautemateko helburuarekin.

1. taula. Espainiako haur-poesiaren eta Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren arteko konparaketa

ESPAINIAKO HAUR-POESIA: 1981-2010 (Muñoz Navarro 2022)	J.K. IGERABIDEREN HAUR-POESIA: 1992-2005
A) Poemetan gehien nabarmentzen den gaia izadia da, fenomeno atmosferikoen aipamenak eta naturako elementuen (ilargia, eguzkia, izarrak, itsasoak, ibaiak...) erreferentziak ohikoak direla. Era berean, sarri aurkitzen dira aldar-teak, sentimenduak eta emozioak jorratzen dituzten poemak, mota guztietako beldur, poz eta sententzioak azaltzen dituztenak.	A) Izadiari buruzko poemak dira nagusi. Natura edo haren elementuak (animaliak, haizea, itsasoa, ura...) dira hari zentrala poema gehienetan, baina badago gailentzen den azpigai bat: landareak (zuhaitzak, zuhaixkak, hostoak, loreak). Beste gai batzuk ere sarritan emanak dira. Alde batetik, gorputzaz aritzen diren poemak ohikoak dira, giza gorputzeko atalei buruzko poemak, hain zuzen ere. Bestetik, bizitzaren inguruko hausnarketak plazaratzen dituzten poemek ere presentzia handia dute, bizitzaren joan etengabea eta bizitzaren iragankortasuna jorratzen dutela. Maiztasun baxuagoan bada ere, poema batzuk sentipenen eta emozioen adierazpena dute gai gisa.

ESPAINIAKO HAUR-POESIA: 1981-2010 (Muñoz Navarro 2022)	J.K. IGERABIDEREN HAUR-POESIA: 1992-2005
B) Metrikari dagokionez, arte xehea gailentzen da. Lerro oktosilabikoak dira erabilienak, baina baita hexasilabikoak eta heptasilabikoak ere. Poemek ez dute silabismo mota batekiko inolako lehentasunik erakusten, isosilabismoa edo anisosilabismoa neurri paretsuan erabiltzen dira eta. Errima asonantea eta errima kontsonantea proportzio oso berdintsuan erabiltzen dira. Kasu batzuetan, errima asonantea kontsonante bihurtzen da, eta alderantziz, errima mota biak nahastuta. Poema gehienak egitura estrofiko tradizionalen bati jarraikiz idatzita daude; batez ere, lauko txikia, errimantzea eta redondilla, baina beste askok ez dute egitura estrofiko zehatzik. Bestalde, poema-kopuru handi batek egitura estrofiko moldatua du, lerroen silaba-neurriak, errima edota lerro-kopurua ere aldatzen dela.	B) Poema gehienek laburtasuna dute ezaugarri amankomun gisa, ahapaldi bakarrekoak eta 3-4 lerrokoak baitira. Arte xehea gailentzen da nagusiki, baina badira bi arte moten nahasketa erabiltzen duten poemak ere, arte xeheko lerroak eta arte nagusiko lerroak konbinatuz. Anisosilabismoaren metrika irregularra nabarmentzen da, isosilabismoarekin alderatuz gero. Izan ere, ia poema guztietan silaba-kopuru ezberdineko lerroak ageri dira. Errima kontsonantea azaltzen da maiztasun askoz handiagoan. Hala ere, errima kontsonantea duten poemen ia beste hainbeste errimarik gabekoak dira. Poema gehienek egitura estrofiko itxia dute, gehien errepikatzen dena haikua izanik. Ekialdeko filosofian jatorria duen japoniar bertso molde txikia erabiliz eta elementu zein gauza txikien bitartez, giza bizitzaren inguruko gogoeak erakusten dira. Dena den, batzuetan ez da haikuaren metrika zehatza betetzen (5-7-5) eta, molde horren barruan, aldaketekin jolasten da, errimak gehituz eta lerroen silaba-kopurua moldatuz. Haikuaren formatik aldentzen diren poemak ere ageri dira, egitura estrofiko zehatzik ez duten eta folkloreko kantuetatik, jolasetatik eta hitz-jokoetatik gertu dauden poemak, hain zuzen ere.

ESPAINIAKO HAUR-POESIA: 1981-2010 (Muñoz Navarro 2022)	J.K. IGERABIDEREN HAUR-POESIA: 1992-2005
C) Semantikari eragiten dioten figura estilistikoak dira nagusi; bereziki, metafora eta pertsonifikazioa. Hala ere, oso ugariak dira molde errepi-kakorreko figura estilistikoak eta baliabideak. Horien artean, protagonismo handia dute errepikapenek, paralelismoek eta anaforek.	C) Gehien erabilitako baliabideak semantikari eragiten dioten figura estilistikoak dira, baina batez ere gailentzen direnak ezkutuko metaforak dira. Pertsonifikazioa ere askotan agertzen da, bereziki naturako elementuei, hostoei zehazki, giza ezaugarri eta trebetasunak esleituz. Poemetan ahozketasunaren elementuak biltzen dituzten figura estilistikoak ere nagusi dira. Izan ere, Igerabide ahozko literaturara hurbiltzen da sarritan, eta horregatik, bere poesian presente daude memoriaren lagungarri diren ahozketasunaren elementuak: errepikapenak, paralelismoak, anaforak, aliterazioak eta onomatopeiak.
D) Irudi poetikoak sarri ageri dira poemetan, baina figura estilistikoak dira poemetan pisu gehien hartzen duten baliabideak.	D) Irudi poetikoak berebiziko garrantzia dute poemetan, Igerabideren haur-poesiaren ezaugarriarik bereizgarriena delarik. Gainera, poemetan gorde diren irudiak maila nahiko ezkutu, urrun eta subjektiboan aurkezten dira, ikusten den errealitateari buruz egiten diren aipamenek ez baitute antzekotasun logikorik horien bidez komunikatu nahi diren esanahiekin. Izan ere, azaltzen den antzekotasun hori irrazionala da, emozionala.

5. Ondorioak

Artikulu honek 6 eta 12 urte bitarteko irakurleei zuzendutako Juan Kruz Igerabideren haur-poesia du aztergai: gure idazlearen ezaugarri literarioak

ezagutzea eta beronen poesiaren eta Espainiako haur-poesiaren artean dau- den berdintasunak eta desberdintasunak hautematea dugu helburu. Horre- tarako, 1992-2005 bitartean argitaratutako lanen corpus literario bat hau- tatu da —Haur eta Gazte Literatura modernoko lehendabizikoak—, eta Olga Muñoz Navarro (2022) ikerlari entzutetsuak proposatutako eta balioz- kotutako poemak aztertzeke metodoa aplikatu da.

Horrela, Juan Kruz Igerabideren poemen analisiaren emaitzek ekialdeko tradizioan jatorria duen *haiku* konposiziorako joera indartsua erakutsi dute. Japoniar bertso txikia erabiliz —3 lerroko ahapaldi bakarra—, eta izadia zein beronen elementuak motibo literario gisa hartuz, laburtasunaren alde egiten du Igerabidek, arte xeheaz, anisosilabismoaz eta errima kontsonan- teaz baliaturik gehienbat. Hari beretik, argi ageri da *haiku*aren indar irado- kitzailea harexen poemetan, ezkutuko mailan azaltzen diren irudi poetikoek pisu eta garrantzi berezia hartzen baitute, eta, hortaz, semantikari eragiten dioten figura estilistikoak —metaforak eta pertsonifikazioak— dira nagusi, nahiz eta sarritan ahozkotasunaren elementuak biltzen dituzten figura esti- listikoak ere —errepikapenak, paralelismoak eta abar— erabiliak diren.

Bestalde, Espainiako lirikaren eta Igerabideren haur-poesiaren arteko alderaketa egiteko, lehen aipatutako Muñoz Navarroren (2022) lana abia- puntu izan dugu. Juan Kruz Igerabidek 1992-2005. urteen artean argitara- tutako haur-poesia, Muñoz Navarrok aztertutako 1981etik 2010era bitar- teko Espainiako haur-poesiarekin parekatu da. Konparaketak erakutsi digu, Espainiako haur-poesiaren ezaugarriak eta ikerketa honetan zehaztutako Igerabideren haur-poesiaren ezaugarriak elkarren antzekoak direla, oso:

- a) Gehien nabarmentzen den gaia izadia edo natura da.
- b) Laburtasuna da ezaugarri nagusietako bat (ahapaldi bakarra eta arte xehea).
- c) Semantikari eragiten dioten figura estilistikoak (metaforak eta per- tsonifikazioak, bereziki) gailentzen dira.
- d) Molde errepikakorreko ahozkotasunaren elementuak dituzten balia- bideak maiz erabiliak dira.

Haatik, Igerabideren haur-poesia zenbait alderditan bereizten da Espainiako haur-poesiaren joera nagusietatik; hala nola irudi poetikoen erabilpean eta metrikaren alorrean; batez ere, silabismo motan, erriman eta egitura estrofikoan. Izan ere, idazle adunarraren poemagintzan, alde batetik, maila (nahiko) ezkutu, urrun eta subjektiboan aurkezten diren irudiek garrantzi askoz handiagoa hartzen dute. Bestetik, anisosilabismoa, errima konsonantea eta *haiku*aren egitura estrofikoa dira ezaugarri ageri-agerikoak Igerabideren poemetan, Espainiako haur-poesiaren silabismo mota bat edo bestearen aldeko lehentasunik ezaren, errima asonante eta kontsonantearen arteko proportzio berdintsuko erabileraren, eta egitura estrofiko tradizionaleko (*redondilla*, *erromantzea*...) konposizioen aldean.

Oro har, Juan Kruz Igerabideren 6 eta 12 urte bitarteko irakurleei zuzendutako euskal haur-poesiaren ezaugarriak aztertzeak, baita horren eta Espainiako haur-poesiaren arteko alderaketa egiteak ere, gure Haur eta Gazte Literatura modernoko haur-poesiako lehendabiziko obra batzuk sakonki ezagutzea ahalbidetu du. Horrela, Xabier Etxanizek (1996) aipatutako generoaren inguruko informazio ezaren aurrean, orain arte ikerketaren esparruan baztertua izan den euskal haur-poesia hori ezaugarritzeko lehen pausoa eman dugu. Izan ere, gure ikerketa honen bidez, euskal haur-poesiaren ezagutza hein batean zabaltu eta sendotu da. Laburbilduz esan dezagun, Juan Kruz Igerabideren haur-poesiaren ezaugarritze-lanaren bidez, orain arte ezer gutxi ikertutako generoa hobeto ezagutzeko ahalegina egin nahi izan duela gure ikerketa honek, dagoen hutsune akademikoa betetzen joateko asmoarekin.

Bibliografia

AÑORGA, Pello, ATXAGA, Bernardo, EGIA, Lutxo, IGERABIDE, Juan Kruz, KAZABON, Antton, LINAZASORO, Karlos, MEABE, Miren Agur, ORMAZABAL, Joxantonio, SANTISTEBAN, Karlos, SUAREZ, Jon, URKIZA, Ana eta ZUBIZARRETA, Patxi (2003). *Zaldiko-maldikoan*. Bilbo: Aizkorri.

AÑORGA, Pello, EGIA, Lutxo, IGERABIDE, Juan Kruz, IRIGOIEN, Joan Mari, IZAGIRRE, Koldo, JUARISTI, Felipe, KAZABON, Antton, LINAZASORO, Karlos, MEABE, Miren Agur, ORMAZABAL, Joxantonio eta SUAREZ, Jon (2010). *Txori kantariak poeta hegalaria*. Donostia: Elkar.

ARCO, Jorge (2019). «Entrevista a Juan Kruz Igerabide», *Lazarillo: Revista de la Asociación de Amigos del Libro Infantil y Juvenil* 40: 53-58.

ARRIETA, Yolanda eta ROSENDE, Maite (ilustr.) (2022). *Kax-Kax!*. Berriozar: Denonartean.

ASTIZ MARTÍNEZ, Iñigo eta MUTUBERRIA, Maite (ilustr.) (2019). *Joemak eta polasak*. Donostia: Elkar.

BILBAO, Leire eta MUTUBERRIA, Maite (ilustr.) (2016a). *Xomorropoemak eta beste piztia batzuk*. Arre: Pamiela.

— (2016b). *Piztipoemak eta beste xomorro batzuk*. Arre: Pamiela.

— (2021). *Barruko hotsak eta beste soinu txiki batzuk*. Arre: Pamiela.

BILLELABEITIA, Miren (2011). «“Hosto gorri, hosto berde” (2002)», in Jon Kortazar, Manu López Gaseni eta Xabier Etxaniz (ed.), *Egungo euskal haur eta gazte literaturaren historia*. Leioa: UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzua: 181-187.

— eta KORTAZAR, Jon (2004). *Haurrentzako euskal poesiaren antologia*. Madril: Alfaguara Zubia.

BORNEMANN, Elsa Isabel (1980). *Poesía infantil. Estudio y antología*. Buenos Aires: Editorial Latina.

BOUSOÑO, Carlos (1981). *El irracionalismo poético*. Bartzelona: Gredos.

CERRILLO, Pedro César (2004). *¿Dónde está el niño que yo fui? Poemas para leer en la escuela*. Madril: Ediciones Akal.

— eta LUJÁN, Ángel Luis (2010). *Poesía y educación poética*. Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha.

— eta SÁNCHEZ, César (2006). «Literatura con mayúsculas», *Ocnos: Revista de Estudios sobre Lectura* 2: 7-21.

CERVERA, Juan (1992). *Teoría de la Literatura Infantil*. Bilbo: Mensajero.

DESCLOT, Miquel (2001). *¡Más música, Mestre!* Bartzelona: La Galera.

— (2003). «Beharrezkoa al da haurrentzako poesia berariazko bat?», *Behinola* 8: 40-46.

DÍAZ ARMAS, Jesús (2009). «La poesía en el siglo XXI en el ámbito castellano», in Blanca Ana Roig Rechou, Isabel Soto López eta Marta Neira Rodríguez (ed.), *A poesía infantil no século XXI (2000-2008)*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia: 35-55.

ETXANIZ, Nemesio (1967). *Lur berri billa*. Izarra: Gipuzkoako Aurrezki Kutxa.

ETXANIZ, Xabier (1986). *Haur folkloreaken bilduma*. Iruñea: Pamiela.

— (1996). *Euskal Haur eta Gazte Literaturaren historia*. (Doktorego-tesia, UPV /EHU).

— (2011). «Sarrera», in Jon Kortazar, Manu López Gaseni eta Xabier Etxaniz (ed.), *Eguno euskal haur eta gazte literaturaren historia*. Leioa: UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzua: 13-96.

EUSKALTZAINDIA (2008). *Literatura Terminoen Hiztegia (LTH)*.
Kontsultagai: [https://www.euskaltzaindia.eus/index.php?option=com_xslt&lang=eu&layout=lth_list&search=1&view=frontpage%20&Itemid=474].

GARCÍA PADRINO, Jaime (2018). *Historia crítica de la literatura infantil y juvenil en la España actual (1939-2015)*. Madril: Marcial Pons.

HERNÁNDEZ-ESQUIVEL, Christian Emmanuel (2017). «Haiku: tradición poética de Japón», *La Colmena* 73: 75-79.

IGERABIDE, Juan Kruz (1992). *Begi-niniaren poemak*. Donostia: Erein.

— (1993a). *Bularretik mintzora. Haurra, ahozketasuna eta literatura*. Donostia: Erein.

— (1993b). *Egun osorako poemak eta beste*. Iruñea: Pamiela.

— (1994). *Gauetz zoo batean*. Irun: Alberdania.

— (1995). *Denboraldi bat ospitalean*. Irun: Alberdania.

- (1996). *Oporraldi bat baserrian*. Irun: Alberdania.
- (1998a). *Jonas eta hozkailu beldurtia*. Bilbo: Aizkorri.
- eta Linazasoro, Karlos (1998b). *Kartapazioko poemak*. Euba-Zornotza: Ibaizabal.
- (1999a). *Botoi bat bezala*. Bilbo: Anaya Haritza.
- (1999b). *Hamabi galdera pianoari*. Irun: Alberdania.
- (1999c). *Helena eta arrastiria*. Donostia: Elkarlanean.
- (2000). *Begi argi horiek*. Bilbo: Aizkorri.
- (2002a). «Juan Kruz Igerabide: “Platonen berebiziko gogoeta batek bezainbateko indarra du kafea hartzen ari den emakume xahar baten begirada galduak”», *Beterriko Liburua* 16.
- (2002b). *Hosto gorri, hosto berde*. Madril: Palas Atenea.
- (2003a). «Haur poesiaz gogoeta zenbait», *Behinola*, 8: 64-73.
- (2003b). «Haur poesia eta ahozko tradizioa», *Sancho el Sabio* 18: 39-50.
- (2003c). *Hiru ahizpa*. Donostia: Erein.
- (2004). *Munduko ibaien poemak*. Donostia: Elkar.
- (2005). *Gorputz osorako poemak*. Bilbo: Aizkorri.
- (2007). *Ulises: Homeroren Odisearen bertsioa*. Donostia: Erein.
- (2009a). *Haizearen tunela*. Bilbo: Giltza.
- (2009b). «Haur-poesiaren aitzindariak», *Behinola* 20: 37-42.
- (2012). *Hirurogeita lau kanta eta olerki umeentzat*. Madril: Susaeta.
- (2014). *Ur: euriaren liburua*. Berriozar: Denonartean.
- (2016). *Maite poemak hasiberrientzat*. Berriozar: Denonartean.
- (2017a). *Abecedario titirijario (letren txotxongiloa)*. Berriozar: Denonartean.
- (2017b). *Ez lemaio. Arrasateren erreketeta*. Bilbo: Beta III Milenio.
- (2020). *Arrastoa*. Donostia: Alai.

KORTAZAR BILLELABEITIA, Jon eta KORTAZAR, Jon (2021). «Juan Kruz Igerabideren haur-poesia: “Botoi bat bezala” (1999). Irudia eta *haikua*», *Ikastorratza: e-Revisita Didáctica* 27: 94-113.

KORTAZAR, Jon (2000). *Euskal literaturaren historia txikia*. Donostia: Erein.

— (2002). «Introducción», in Juan Kruz Igerabide (egil.), *Hosto gorri, hosto berde*. Madril: Palas Atenea: 7-17.

LERTXUNDI, Anjel (1985-86). *Maria Goikoarenak*. Donostia: Erein.

LLAMAZARES, Teresa (2009). «Acercamiento a la poesía infantil y juvenil», *Clarín: Revista de Literatura Infantil y Juvenil* 1: 35-39.

LÓPEZ GASENI, Manu eta ETXANIZ, Xabier (2009). «Euskal haur poesia milurte berrian», *Behinola* 20: 25-36.

LÓPEZ VALERO, Amando, JEREZ MARTÍNEZ, Isabel eta ENCABO FERNÁNDEZ, Eduardo (2010). *Aproximación a la poesía infantil*. Murtzia: Murtziako Unibertsitatea (Grupo de Investigación Didáctica de la Lengua y la Literatura).

MARÍN GARZO, Gustavo (2005). *Maitagarrien hiru ipuin*. Donostia: Elkar. (Itzul-tzailea: Juan Kruz Igerabide).

MEABE, Miren Agur (2010). *Mila magnolia lore*. Bilbo: Mensajero.

MINABERRI, Marijane (1965). *Xoria kantari*. Baiona: Ikas.

MOULIER, Jules, «Oxobi». (1944). *Haur-elhe haurrentzat*. Baiona: La Presse.

MUÑOZ NAVARRO, Olga (2022). *Poesía infantil en España en las últimas décadas del siglo XX y comienzos del XXI: Análisis filológico y literario de la poesía infantil en España (1981-2010)*. (Doktorego-tesia, Universidad de Castilla-La Mancha).

OLASO, Xabier (2004). *Pupuan trapua*. Iruñea: Pamiela.

OLAZIREGI, Mari Jose (2009). «Un canto a la vida: “Hosto gorri, hosto berde / Hoja roja, hoja verde” de Juan Kruz Igerabide», in Blanca Ana Roig Rechou, Isabel Soto López eta Marta Neira Rodríguez (ed.), *A poesía infantil no século XXI (2000-2008)*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia: 339-349.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (actualización 2024). *Diccionario de la lengua española* (DLE).

Kontsultagai: [<https://dle.rae.es/>].

REIS, Daiane Assunção (2006). *Poesía para niños: ¿por qué? ¿qué? y ¿cómo?* Brasília: Instituto Cervantes de Brasília.

RUIZ, Rubén (2007). *Sekretuak belarrira*. Bilbo: Aizkorri.

SAIZ Ripoll, Anabel (2012). «Educando la sensibilidad: introducción a la poesía infantil», *Anuario de Investigación en Literatura Infantil y Juvenil (AILIJ)* 10: 207-221.

SALEEM, Hiner (2004). *Nire aitaren fusila*. Irun: Alberdania. (Itzultzailea: Juan Kruz Igerabide).

SOTOMAYOR, Victoria (2002). «Poesía infantil española en los últimos 20 años», *Lazarillo* 8: 8-23.

SUAREZ, Jon (2002). *Ilbetea dilindan*. Iruñea: Pamiela.

URKIZA, Ana (2006). *Nire hiriko poemak*. Iruñea: Pamiela.

Eranskinak

Atal honetan ikerketari dagozkion datuak jaso ditugu, zenbakien bidez emanak.

Taula I. Gaiak

Izadia	Animaliak	18	% 4,59	231	% 58,9*
	Egurra	1	% 0,26		
	Eguzkia	1	% 0,26		
	Elurra	6	% 1,53		
	Haizea	9	% 2,30		
	Ilargia	12	% 3,06		
	Itsasoa	1	% 0,26		
	Landareak	90	% 22,96		
	Natura	2	% 0,51		
	Ura	91	% 23,21		
Gorputza	Gorputz-atalak	46	% 11,73	46	% 11,7*
Bizitza	Bizipoza	6	% 1,53	40	% 10,2*
	Bizitzaren iragankortasuna	13	% 3,32		
	Existentzia	1	% 0,26		
	Hautzaroa	1	% 0,26		
	Heriotza	9	% 2,30		
	Jaiotza	5	% 1,28		
	Bizi-zalantza	3	% 0,77		
	Ziurgabetasuna	2	% 0,51		

Emozioak edo sentimenduak	Babesa	2	% 0,51	31	% 7,9*
	Bakardadea	10	% 2,55		
	Beldurra	2	% 0,51		
	Esperantza	1	% 0,26		
	Inozentzia	1	% 0,26		
	Laguntasuna	1	% 0,26		
	Maitasuna	5	% 1,28		
	Mina	2	% 0,51		
	Nekea	1	% 0,26		
	Tristura	6	% 1,53		
Orotarikoak	Edertasuna	2	% 0,51	44	% 11,3*
	Egunerokotasuna	1	% 0,26		
	Ez da identifikatu	13	% 3,32		
	Gaixotasuna	1	% 0,26		
	Gaua	5	% 1,28		
	Hotza	1	% 0,26		
	Indarkeria	1	% 0,26		
	Istoriaoa	11	% 2,81		
	Konpainia	1	% 0,26		
	Kontraesana	1	% 0,26		
	Lana	2	% 0,51		
	Misterioa	1	% 0,26		
	Negua	1	% 0,26		
	Sorginak	1	% 0,26		
	Zarata	1	% 0,26		
	Zubia	1	% 0,26		
GUZTIRA				392	% 100

* Dezimal bakarrera biribilduta.

Taula II. Ahapaldi-kopurua

1	331	% 84,44
2	13	% 3,32
3	36	% 9,17
4	6	% 1,53
5	5	% 1,28
6	1	% 0,26
GUZTIRA	392	% 100

Taula III. Lerro-kopurua

2	24	% 6,12
3	238	% 60,71
4	68	% 17,35
5	11	% 2,8
6	21	% 5,36
7	3	% 0,77
8	4	% 1,02
9	3	% 0,77
10	1	% 0,26
11	1	% 0,26
13	2	% 0,5
14	1	% 0,26
15	1	% 0,26
16	2	% 0,5
Nahastea	12	% 3,06
GUZTIRA	392	% 100

Taula IV. Arte mota

Arte nagusia	30	% 7,65
Arte xehea	219	% 55,87
Nahastea	143	% 36,48
GUZTIRA	392	% 100

Taula VII. Egitura estrofikoa

Egitura estrofikoa	Biko errimatua	4	% 1,02	245	% 62,5
	<i>Haikua</i>	219	% 55,87		
	Hamarreko txikia	2	% 0,51		
	Hiruko txikia	1	% 0,26		
	Hiruko handia	6	% 1,53		
	Lauko txikia	8	% 2,04		
	<i>Redondilla</i>	2	% 0,51		
	<i>Sesteto</i>	2	% 0,51		
	<i>Sextilla</i>	1	% 0,26		
Egitura ezberdinen konbinaketa		1	% 0,26	1	% 0,26
Egitura estrofikorik gabe		146	% 37,24	146	% 37,24
GUZTIRA				392	% 100

Taula VIII. Figura estilistikoak

Fonetika eta morfologia	Aliterazioa	11	% 2,04*	32	% 5,9*
	Antanaklasia	1	% 0,18*		
	Onomatopeia	17	% 3,15*		
	Paronomasia	3	% 0,55*		
Sintaxia	Anadiplosia	3	% 0,55*	167	% 30,9*
	Anafora	29	% 5,37*		
	Elipsia	1	% 0,18*		
	Epitetoa	4	% 0,74*		
	Errepikapena	65	% 12,04*		
	Galdera erretorikoa	12	% 2,22*		
	Hiperbatona	3	% 0,55*		
	Paralelismoa	47	% 8,7*		
	Perifrasia	2	% 0,37*		
	Polisindetona	1	% 0,18*		
Semantika	Hitz-jokoak	13	% 2,41*	341	% 63,2*
	Konparazioa	12	% 2,22*		
	Kontrajarpena	14	% 2,59*		
	Metafora	168	% 31,11*		
	Metonimia	6	% 1,11*		
	Pertsonifikazioa	125	% 23,15*		
	Sinestesia	3	% 0,55*		
GUZTIRA				540	% 100*

* Portzentajeok agertutako figura estilistikoen kopuruaren arabera, ez poema-kopuruaren arabera.

